

Informace, kronika, recenze

Výukové centrum pro další vzdělávání knihovníků v České republice

Pavla Kánská
Ústřední knihovna FF MU, Brno

*„Pohybujeme se již jednou nohou v 21. století, ve kterém je kladen čím dál větší důraz na schopnost flexibility. Krite-
rium toho, co člověk zná a umí, je čím dál víc závislé na
jeho schopnosti se stále znovu učit a přeshkolovat. To kla-
sické vzdělání je sice hezké a závidíme někomu, že umí
latinsky, řecky..., ale není to ta vzdělanost příštího století,
kde bude čím dál větší důraz ne na to, co vím, ale na to,
jestli jsem schopen se učit něčemu novému. Protože bude
víc a víc potřeba flexibility v myšlení, flexibility v pohybu.“*

Andrew Lass¹⁾

1. Úvod

Konsorcium regionálních vědeckých a univerzitních knihoven MOLIN (Moravian Library Information Network) vzniklo v roce 1994 jako integrovaná část CASLIN Plus a pokračování původního projektu CASLIN. Stejně jako u jiných projektů CASLIN byla také myšlenka konsorcia MOLIN motivovaná cílem vytvoření efektivního systému spolupráce mezi 4 velkými akademickými a vědeckými knihovnami moravského regionu ve městech Brno a Olomouc. Úspěšná realizace projektu MOLIN v roce 1999 stanovila další cíle konsorcia MOLIN, které se na svém zasedání v červnu 1999 rozhodlo podporovat snahy o vytvoření *Výukového centra MOLIN pro další vzdělávání knihovníků*.

2. Výukové centrum MOLIN pro další vzdělávání knihovníků

Přípravou centra byla pověřena PhDr. Pavla Kánská z Masarykovy univerzity v Brně a RNDr. Dana Lošťáková z Univerzity Palackého v Olomouci. V září 1999 byl předán Open Society Institute/Network Library Programme (OSI/NLP) projekt *Training Center for Continuing Education for Librarians in the Czech Republic*. Tento projekt byl nadací OSI/NLP přijat a v prosinci 1999 na-

dace poskytla částku 39 466 USD na činnost centra v roce 2000.

Management centra leží především na pracovnících čtyř knihoven konsorcia MOLIN, s organizací pak pomáhá osm koordinátorů regionálních center.

Během tříletého projektu má asi 100 lektorů proškolit 3566 zájemců, tj. ročně asi 1200 knihovníků všech typů knihoven. Česká republika má odhadem kolem 4000 profesionálních knihovníků, celkem potřebuje školení asi 1/4 z nich, tj. kolem 1000 knihovníků ročně. Splnění těchto čísel ukáže budoucnost.

Výukové centrum má kromě integrace a koordinace všech mimoškolních vzdělávacích aktivit českých knihovníků také zaplnit mezeru v tématech školení, která jsou z větší části zaměřena na oblast zpracování fondů, jako jsou AACR2, UNIMARC, akviziční politika a doplňování fondů, ale témata jako sociální komunikace v knihovnách, nácvik asertivního chování, seznámení s legislativou a praxí knihoven EU, anglická konverzace pro pracovníky ve službách apod. v nabídkách školení pro knihovníky zatím chyběla. Výukové centrum chce tuto mezeru zaplnit a odstranit jazykovou bariéru ve službách, především ve vědeckých knihovnách a na univerzitách, kde je hodně zahraničních studentů a lektorů. Proto také konsorcium MOLIN finančně podpořilo vydání *Anglicko-českého a česko-anglického slovníku pro knihovníky* ve Vydavatelství Masarykovy univerzity v září roku 1999.

První virtuální podoba výukového centra se objevila v září 1999 na webovských stránkách Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, ale v lednu 2000 navrhla jejich profesionální podobu RNDr. Dana Lošťáková na Univerzitě Palackého v Olomouci. Informační centrum univerzity si vzalo na starost jejich další údržbu a pravidelnou aktualizaci dat (<http://www.molin.upol.cz>).

3. Cíle výukového centra

- integrace a sjednocení všech mimoškolních vzdělávacích aktivit českých knihovníků včetně koordinace celoživotního vzdělávání knihovníků všech typů knihoven v České republice
- zlepšení znalostí a přístupu k informacím o vzdělávání pro co nejširší okruh knihovníků ČR majících zájem o další vzdělávání
- zvýšení kvality a zajištění flexibility knihovních služeb a přizpůsobení českých knihoven podmínkám evropských knihoven

- zaměření vzdělávacích knihovnických kurzů především na služby veřejnosti a podpora anglické konverzace vedoucí k postupnému řešení jazykové bariéry ve službách zahraničním uživatelům
- nový systém hodnocení vycházející z týmového řešení úkolů, písemných testů, závěrečných ústních zkoušek a nového typu vysvědčení
- distanční vzdělávání především pro zahraniční účastníky organizováním mezinárodních seminářů, konferencí, workshopů nebo jiných společných akcí zaměřených na speciální problémy dalšího vzdělávání knihovníků

Výukové centrum v roce 2000

Regionální centra	Lektoři	Kurzy	Hodiny	Účastníci	Koordinátoři	Instituce
Praha	16	9	310	225	Zdena Kloučková	STK Praha
Brno	12	8	356	181	Jitka Manová	MU Brno
Ostrava	9	6	220	190	Milena Slaninová	SVK Ostrava
Olomouc	11	8	104	125	Hana Študentová	SVK Olomouc
Plzeň	9	2	185	100	Miloslava Faitová	ZČU Plzeň
H. Králové	5	3	74	83	Vlasta Hamplová	SVK Hradec Králové
Č. Budějovice	7	8	94	132	Zuzana Hájková	SVK České Budějovice
Liberec	8	6	72	130	Petr Chvojka	SVK Liberec
Celkem	77	50	1415	1166		

4. Organizační struktura

Ve snaze vytvořit efektivní systém spolupráce mezi regionálními vzdělávacími centry České republiky v Praze, Brně, Ostravě, Olomouci, Plzni, Hradci Králové, Českých Budějovicích a Liberci jsme v září 1999 kontaktovali přední profesionální knihovnice specializující se na vzdělávání v těchto regionech. Řídící výbor, původně složený z osmi zástupců regionálních center, byl málo operativní, proto došlo k oddělení funkce koordinátora a člena řídicího výboru. Konkretizací a rozdělením jednotlivých úkolů se zvětšila zodpovědnost řídicího výboru:

Řídící výbor:

Autor a koordinátor projektu

Pavla Kánská, Masarykova univerzita Brno
kanska@phil.muni.cz, tel: + 420-5-41121315

Integrace a elektronické propojení

Dana Lošťáková, Univerzita Palackého Olomouc
lostakov@risc.upol.cz, tel: + 420-68-5631702

Ekonomické záležitosti

Hana Študentová, Státní vědecká knihovna Olomouc

Statistika a závěrečné testy

Jana Nejezchlebová, Moravská zemská knihovna Brno

Příprava projektu EU na rok 2001

Rostislav Hladký, Univerzita Palackého Olomouc

Výzkum a legislativní záležitosti

Zlata Houšková, Národní knihovna České republiky

Koordinátoři 8 regionálních center:

odpovídají, kromě předávání aktuálních dat na webovské stránky centra, také za spolupráci různých institucí v jejich regionu. Další zájemci o zapojení do aktivit centra v jednotlivých regionech mohou kontaktovat níže uvedené kolegy:

Praha

Zdena Kloučková, Státní technická knihovna Praha
Z.Klouckova@stk.cz, tel: +420-2-21663478

Brno

Jitka Manová, Masarykova univerzita Brno
manova@fss.muni.cz, tel: + 420-5-41321339/138

Ostrava

Milena Slaninová, Státní vědecká knihovna Ostrava
slaninova@svkos.cz, tel: + 420-69-6118812

Olomouc

Hana Študentová, Státní vědecká knihovna Olomouc
hata@office.svkol.cz, tel: + 420-68-5227262

Plzeň

Miloslava Faitová, Západočeská univerzita Plzeň
faitova@uk.zcu.cz, tel: +420-19-7421420,

Hradec Králové

Vlasta Hamplová, Státní vědecká knihovna
Hradec Králové
hamplova@svkhk.cz, tel: +420-49-5514525

České Budějovice

Zuzana Hájková, Státní vědecká knihovna,
České Budějovice
hajkova@cbvk.cz, tel: +420-38-57561

Liberec

Petr Chvojka, Státní vědecká knihovna Liberec
chvojka@svkli.cz, tel +420-48-2710212

Územněsprávní reforma rozděluje Českou republiku na 14 krajů je základem k možnému rozšíření ze současných 8 na 14 regionálních center. Podmínkou jsou však odborníci v knihovnách těchto 6 nových krajů, kteří budou ochotni pomáhat rozšiřovat aktivity centra ve svých regionech. Zájem projevilo Ústí nad Labem, kolegové z dalších krajů se mohou přihlásit Pavle Kánské nebo Daně Lošťákové (kontakt viz výše - řídicí výbor).

Poradní výbor:

V poradním výboru centra jsou převážně zahraniční experti (tři z nich budou také hlavními lektory mezinárodního semináře CASLIN 2000 zaměřeného na vzdělávání knihovníků):

Andrew Lass, Mount Holyoke College, USA
Susan Perry, Mount Holyoke College, USA
Sylva Šimsová, Library Systems Consultant, VB
Jiří Cejpek, Univerzita Karlova, Praha

5. Závěrečné úvahy o dalším rozvoji centra

První čtvrtletí roku 2000 nám všem zapojeným do *Výukového centra MOLIN pro další vzdělávání knihovníků* ukázalo, jak je těžké rozjít projekt zahrnující vzdělávání knihovníků všech typů knihoven v republice. Nedaří se najít další odborníky ochotné přidat ke své práci ještě koordinaci vzdělávacích aktivit a jejich napojení na výukové centrum. Dnes už víme, že splnění našich cílů a plánů nezáleží jen na nás, ale na zapojení dalších kolegů, kteří nejsou spokojeni se současným stavem celoživotního vzdělávání knihovníků a chtějí něco ve svém okolí udělat k jeho zlepšení.

Projekt předpokládá zcela jiný přístup k hodnocení kurzů samotných i jejich absolventů, plánuje přípravu nového systému hodnocení založeného na týmovém řešení zadaných úkolů, jednotných písemných testech a závěrečných ústních zkouškách. Zlepšení zpětné vazby na uživatele a posílení aktivit účastníků umožní během hodnocení podporovat kvalitu a tvůrčí přístup a nakonec i přispěje k odstranění trémy a nervozity před závěrečnými zkouškami.

Prvním takovým kurzem je právě probíhající *Angličtina pro knihovníky*, který připravila a řídí Jitka Manová

v Brně s lektory z Vyšší odborné školy informačních studií, Britské rady a Masarykovy univerzity. Lektori začali kurz vstupními testy, které jim ukáží přibližnou úroveň znalostí. Podle ní zvolí metodiku výuky, vyberou učebnice, kazety a jiné studijní materiály. Půjde o kombinaci výuky běžné angličtiny s konverzačními okruhy zaměřenými na knihovnické prostředí a odbornou terminologii. Tento tříměsíční kurz bude ukončen závěrečnými testy a úspěšní absolventi dostanou vysvědčení.

Čeští knihovníci potřebují zavést v praxi jednotný typ vysvědčení, který by schválila Ústřední knihovnická rada. Knihovnická rada ve spolupráci se Svazem knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) může zvýšit prestiž a především zajistit platnost těchto vysvědčení u zaměstnavatelů v celé České republice.

Samotné výukové centrum má být hodnoceno několika profesionálními organizacemi: Ústřední knihovnickou radou, SKIP, konsorciem MOLIN, poradním a řídicím výborem výukového centra. Ke zlepšení práce centra by mohlo také přispět hodnocení práce centra na jeho webovských stránkách.

Zajímavé podklady o jazykové vybavenosti a jejím hodnocení vedoucími knihoven získala v roce 1999 Národní knihovna ČR při *Průzkumu věkové, vzdělanostní a mzdové situace v knihovnách České republiky*. Také další zkoumané oblasti průzkumu o kvalifikaci a jejím rozšiřování budou pro výukové centrum důležitým zdrojem informací k porovnávání vzdělanostní úrovně u nás a v zahraničí. S prezentací výsledků tohoto průzkumu vystoupí Zlata Houšková a Vít Richter na semináři CASLIN 2000.

Dalším cenným zdrojem podkladů ke zpracování koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků je závěrečná zpráva Mezinárodní komise *Vzdělávání pro 21. století*²⁾. Komise, pracující při UNESCO pod vedením Jacquese Delorse, předložila jako klíčové téma nové „učící se společnosti“ 21. století - koncept učení se v průběhu celého života, který zdůrazňuje nutnost vracení se ke vzdělávání s cílem vyrovnat se s novou situací v osobním i pracovním životě. Nutnost celoživotního vzdělávání má vzejít ze zájmu a radosti z učení a dokonce vyvolat naši „intelektuální zvědavost“.

Na závěr doporučuji všem, kdo studovali již dříve a chtějí pokračovat dalším vzděláváním v oboru, knihu Jiřího Cejpeka *Informace, komunikace a myšlení: úvod do informační vědy*.³⁾ Pro mnohé může být inspirující jak a co dále studovat: zda ekofilozofii Josefa Šmajse⁴⁾, nebo dát větší prostor samotné psychologii a ekosociální pedagogice,⁵⁾ která u studentů podporuje pochopení ekologických, sociálních a kulturních problémů a svou pozornost obrací z minulosti na současnost a hlavně budoucnost.

Protože knihovnictví je u nás profesí hodně feminizovanou, neodpustím si nakonec optimistický citát z Milana Machovce:⁶⁾

„...Bude-li lidstvo přesto zachráněno a přežije, bude to především důsledkem rostoucího uplatnění inteligentních a angažujících se žen.“

Literatura:

- 1) LASS, A. Rozhovor o vysokoškolské výuce u nás a v USA. *Universitas*, 1999, č.1, s. 28.
- 2) *Učení je skryté bohatství: zpráva mezinárodní komise UNESCO „Vzdělávání pro 21. století“*. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. 125 s.
- 3) CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha : Karolinum, 1998. 179 s.
- 4) ŠMAJS, J. *Ohrožená kultura*. Brno : „Zvláštní vydání“, 1995. 105 s.
- 5) BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha : Portál, 1998. 248 s.
- 6) MACHOVEC, M. *Filozofie tváří v tvář zániku*. Brno : „Zvláštní vydání“, 1998, s. 322.